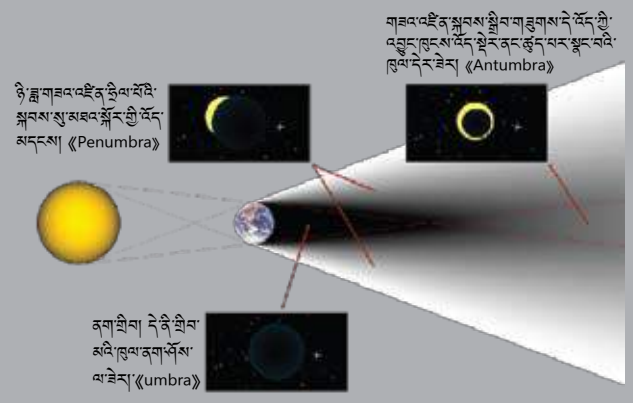

ཚན་རིགབགད་མོ་བགོད་པ་ནི་རང་གི་དགའ་བའི་སེམས་ཚོར་མཚོན་
པའི་ལུས་ངག་གི་རྣམ་འགྱུར་གལ་ཆེན་ཞིག་དང༌། འགྲོ་བ་
མིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རྙོག་འཛིང་ཅན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་
ཤིག་ལ་འཛིན་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཉེ་དུས་ཚན་རིག་པ་ཁག་
གཅིག་ལ་གསར་རྙེད་བྱུང་བར་གཞིགས་ན། འདི་ནི་མིའི་
ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་མ་ཡིན་པར་ཆེས་མཐོ་
སྲོག་ཆགས་སམ་མི་རྒོད་དང་ཅིམ་པན་ཛི་སོགས་སྤྲ་རིགས་
ཡོངས་ལ་ལྡན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། འགྲོ་བ་མི་
བཞིན་སྤྲ་རིགས་ཚོས་ཀྱང་རང་གི་དགའ་བའི་རྣམ་འགྱུར་
མཚོན་ཆེད་བགོད་ཤེས་པ་དང་བགོད་ཚུལ་ཡང་མི་དང་ཤིན་
ཏུ་མཚུངས་པ་རྙེད་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྤྲ་རིགས་ཚང་མར་ནུས་
པ་འདིའི་གནས་ཚད་མི་འདྲ་བ་དང་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བགོད་

སྟངས་དང་བགོད་ཡུན་མི་འདྲ་བ་ཡིན། དེ་བཞིན་ཉམས་ཞིབ་
འདིའི་བརྒྱུད་ནས་ཚོད་དཔག་བྱེད་བཞིན་པ་ཞིག་ལ། མི་དང་
སྤྲ་རིགས་འདི་དག་མི་ལོ་ས་ཡ་བཅུ་ནས་བཅུ་དྲུག་ཙམ་གྱི་
སྔོན་དུ་མེས་པོ་གཅིག་ལས་མཆེད་པ་ཞིག་དང།ཐུན་མོང་གི་
མེས་པོ་དེས་ཀྱང་བགོད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཚོད་དཔག་བྱེད་
བཞིན་ཡོད། དེ་ནས་བཟུང་ཆེས་མཐོའི་སྲོག་ཆགས་ཕལ་ཆེ་
བའི་ནང་ནུས་པ་འདི་གནས་ཚད་འདྲ་མིན་ཐོག་འཕེལ་རྒྱས་
ཕྱིན་པ་ཞིག་ཡིན། རིགས་རྫས་ཀྱི་ཐོག་ནས་སྤྲ་རིགས་ཚད་
མཐོ་ཤོས་སམ་མི་དང་ཉེ་ཤོས་ནི་ཅིམ་པན་ཛི་ཡིན་པ་བཞིན་
བགད་མོ་བགོད་སྟངས་དང་མགོ་རྙོག་གི་གནས་ཚད་ཀྱང་མི་
དང་ཉེ་ཤོས་ཡོད། མི་ཚོས་བགད་མོ་ཕལ་ཆེ་བ་དབུགས་ཕྱིར་
འབྱིན་པའི་སྐབས་སུ་བགོད་པ་དང་བགད་མོ་བགོད་སྐབས་
རྒྱུན་ལྡན་གྱི་དབུགས་འབྱིན་རྔུབ་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་དུ་གཏོང་
ཐུབ་པ་བཞིན་སྤྲ་རིགས་ཚོས་ཀྱང་ཕལ་ཆེ་བ་དབུགས་ཕྱིར་
འབྱིན་པའི་སྐབས་སུ་བགད་མོ་བགོད་པ་དང་སྐར་མ་བཅུ་
ལྷག་ཙམ་རིང་བགོད་ནས་སྡོད་ཐུབ། དེས་ཁོང་ཚོས་བགད་
མོ་བགོད་སྐབས་དབུགས་འབྱིན་རྔུབ་ཀྱི་དུས་ཡུན་ལ་སྟངས་
འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པ་བསྟན་པ་དང། ད་བར་ཁྱད་ཆོས་འདི་ནི་
འགྲོ་བ་མི་ཁོ་ནར་ལྡན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ལ་འཛིན་གྱི་ཡོད་
ཀྱང་ད་ཆ་དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད།

ཚན་རིག་སྣེ་ཁྲིད་ཟབ་སྦྱོང་ ༣།
ཨ་རིའི་ཚོང་ལས་པ་སྐུ་ཞབས་བྷོ་བྷི་སེ་གྷར་དང་བོད་ཀྱི་
དཔེ་མཛོད་ཁང་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་གོ་སྒྲིག་
བྱས་པའི་ཚན་རིག་སྣེ་ཁྲིད་ཟབ་སྦྱོང་ཐེངས་གསུམ་པ་དེ་
བཞིན་རྒྱ་གར་ཧི་མཱ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་རྒྱལ་ས་ཤིམ་ལའི་ཉེ་
འདབས་སུ་ཡོད་པའི་བོན་དགོན་སྨན་རིའི་གླིང་དུ་༢༠༠༩
ཟླ་༥ ཚེས་༤ ནས་ཚེས་༡༦ བར་འཚོགས་ཡོད། ཟབ་
སྦྱོང་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ཡང་དགེ་འདུན་པ་ཚོར་ཚན་རིག་
སློབ་ཁྲིད་བྱེད་རྒྱུ་ཙམ་མིན་པར་རྗེས་སོར་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་
ཁག་གི་ནང་ཚན་རིག་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་རྒྱུའི་ལས་གཞིའི་ནང་
སྣེ་ཁྲིད་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་སྣ་གསོ་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་པར་
བརྟེན། ཁོང་ཚོར་ཚན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཙམ་མིན་པར་གཏམ་
བཤད་དང་འབྲི་རྩོམ་སོགས་རིག་རྩལ་མང་དག་ཅིག་ལ་
སྦྱོང་བརྡར་སྤྲད་ཡོད། དེ་ཡང་སྔ་དྲོ་ཨེ་རི་ཛོ་ན་གཙུག་ལག་
སློབ་གཉེར་ཁང་ནང་ཕེབས་པའི་གནམ་རིག་པ་སྐུ་ཞབས་
ཁིརི་སེ་ཨེན་པི་(Chris Impey)ལགས་ནས་སྐར་དཔྱད་
རིག་པ་སློབ་ཁྲིད་བྱས་པ་དང༌།

ཕྱི་དྲོ་ཨ་རིའི་སི་མིཐ་སོ་ནན་སློབ་གཉེར་ཁང་ནས་ཡིན་པའི་
སློབ་དཔོན་སེཊེ་ཕྷི་ནི་ ནོར་བི་(Stephanie Norby)
ལགས་དང་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྟོན་མཁན་
སྐུ་ཞབས་རིཅརཊ་ སེཊརལིང་(Richard Sterling)
གཉིས་ནས་མང་ཚོགས་ཁྲོད་གཏམ་བཤད་བྱེད་ཚུལ་དང༌།
རྩོམ་འབྲི་བྱེད་ཚུལ། དེ་བཞིན་གཞན་གྱི་རྩོམ་ཡིག་གོ་བ་
ཚུལ་བཞིན་ལོན་ཐབས་བྱེད་ཚུལ་སོགས་ཚན་རིག་གི་སྣེ་
ཁྲིད་མི་སྣར་མཁོ་བའི་རིག་རྩལ་མང་དག་ཅིག་སློབ་ཁྲིད་
གནང་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་བྱུང་བའི་ཉི་འཛིན་
དེ་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ། རྒྱ་ནག་དང་འབར་མ་སོགས་
རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་ན་མཐོང་ཐུབ་ཡོད། ཉི་
འཛིན་བྱུང་སྐབས་འཛམ་གླིང་གི་ས་གནས་ཆུང་ངུ་ཞིག་
ནས་ཉི་འཛིན་ཧྲིལ་པོའམ་ཉི་མ་ཡོངས་རྫོགས་སྒྲིབ་པ་
མཐོང་ཐུབ་པ་དང་ས་གནས་དེ་དག་གི་ནང་ནས་ཀྱང་ས་
གནས་བྱེ་བྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ཧྲིལ་པོ་སྒྲིབ་པའི་དུས་ཡུན་
རིང་ཤོས་ཡོད། སྐབས་འདིར་ཉི་འཛིན་ཧྲིལ་པོའི་དུས་ཡུན་
རིང་ཤོས་ཀྱི་ས་གནས་དེ་ཉི་ཧོང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་
སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་མཚོའི་ནང་ཁེལ་ཡོད་པ་དང་དེར་སྐར་
མ་དྲུག་དང་སྐར་ཆ་སུམ་ཅུ་སོ་དགུའི་རིང་ཉི་མ་ཡོངས་
རྫོགས་སྒྲིབ་ཡོད།

འདི་ནི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་པའི་ཉི་འཛིན་དུས་ཡུན་
རིང་ཤོས་ཡིན་པར་མ་ཟད་མ་འོངས་པར་སྤྱི་ལོ་ ༢༡༣༢
ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༣ བར་དུས་ཡུན་འདི་ལས་རིང་བའི་ཉི་
འཛིན་འབྱུང་མི་ཐུབ། རྒྱ་གར་ལ་མཚོན་ན་གུ་ཇུ་རཱཐ་
དང་བི་ཧཱར་སོགས་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་སྡེ་མང་པོའི་
ནང་མཐོང་ཐུབ་ཡོད་པ་དང་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་སྒོར་མོ་
སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་འགྲོ་འགྲོན་བཏང་ནས་ཚན་རིག་གི་ལྟེ་
གནས་ཁག་ལ་ཉི་འཛིན་ལ་ལྟ་བར་སྐྱོད་ཡོད།
ཐེངས་འདིའི་ཉི་འཛིན་ནི་ཉིན་གྲངས་སུམ་ཅུའི་ནང་བྱུང་
བའི་གཟའ་འཛིན་ཐེངས་གསུམ་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་དེ་སྔོན་
ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༧ ཉིན་ཟླ་འཛིན་བྱུང་ཡོད་པ་དང་རྗེས་སུ་ཟླ་
༨ ཚེས་ ༦ ཉིན་སླར་ཡང་ཟླ་འཛིན་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་འདུག།

སྤྲ་རིགས་ཚོ་ཀྱང་མི་ལྟར་གད་མོ་བགད་པ་ཡིན།

【ཇེ་ནེ་ཕར། ཝི་ཀསི།】

མཚོན་དོན་འགྲན་རྩོམ།

པར་འདིར་གཟིགས་ནས་མཚོན་དོན་ཚེག་ཁྱིམ་བཅོ་ལྔ་
ལས་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བྲིས་ནས་འདི་གར་བསྐུར་ཚེ་མཚོན་
དོན་ལེགས་ཤོས་གསུམ་ལ་བྱ་དགའ་ཞིག་འབུལ་རྒྱུ་ཡིན།

ལོ་ཤས་སྔོན་ནས་དབུ་འབྱེད་གནང་བའི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་
ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་འཆར་ཐེངས་གཉིས་པ་དེ་སཱ་རཱ་བོད་ཀྱི་
མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་༢༠༠༩ ཟླ་༥ ཚེས་༡༨ ནས་
ཟླ་༦ ཚེས་༢༠ བར་འཚོགས་ཡོད། ལས་འཆར་འདིར་
འཛིན་གྲྭ་གསར་རྙིང་གཉིས་ཀྱི་ནང་སློབ་གཉེར་བ་གྲངས་
དགུ་བཅུ་དང་ཆོས་རྒྱུད་རིས་མེད་ཀྱིདགོན་སྡེ་ཁག་ཉི་ཤུ་རྩ་
གཅིག་གི་ཚོགས་མི་འདུས་ཡོད། ཚོགས་ཡུན་རིང་ཨ་རིའི་

མཐོ་སློབ་འདྲ་མིན་ནས་ཚན་རིག་དང་རྩིས་ཀྱི་སློབ་དཔོན་
བཅོ་ལྔ་ཙམ་གྱིས་ཨང་རྩིས་དང༌། དངོས་ཁམས་ཚན་རིག།
སྐྱེ་ལྡན་ཚན་རིག། ཀླད་རྩའི་ཚན་རིག་བཅས་ཀྱི་བརྗོད་
གཞིའི་ཐོག་འཛིན་ཁང་ནང་སློབ་ཁྲིད་བྱས་པ་མ་ཟད། ཉིན་
གྲངས་གསུམ་རིང་རི་རྩེར་གོམ་བགྲོད་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཁོར་
ཡུག་དང་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་འབྲེལ་བ་དངོས་སུ་བལྟ་བར་སྐྱོད་ཡོད།
ཚེས་བཅུ་དྲུག་ཉིན་ཚོགས་བཅར་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་དང་ལས་

བྱེད་ཚོར་ྋགོང་ས་ཆེན་པོའི་ཞལ་མཇལ་དང་བཀའ་སློབ་
ཞུ་རྒྱུའི་སྐལ་བཟང་གི་གོ་སྐབས་ཐོབ།
ལས་འཆར་འདི་ནི་ཚང་མའི་དགོངས་མངའ་བཞིན་ཨ་རིའི་
ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དང་དྷ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་
མཛོད་ཁང་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་གོ་སྒྲིག་ཞུས་
པ་ཞིག་དང་སློབ་ཕྲུག་ཚང་མ་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་ནས་
ཕེབས་པའི་གྲྭ་བཙུན་ཡིན།

ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ།

ཉི་འཛིན།

དེ་སྔའི་ཉིན་འཛིན།
༢༠༠༩ ལོའི་ཟླ་བ་ ༡ ཚེས་ ༢༦ ༢༠༠༩ ཕྱི་ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༢
ཉིན་འཛིན་ཆ་ཚང་བ།

འབྱུང་འགྱུར་ཉིན་འཛིན།
༢༠༡༠ ཕྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༥
དེ་སྔའི་ཉིན་འཛིན་ཆ་ཚང།
༢༠༠༨ ཟླ་བ་ ༨ ཚེས་ ༡

འབྱུང་འགྱུར་གྱི་ཉིན་འཛིན་ཆ་ཚང།
༢༠༡༠ ཟླ་བ་ ༧ ཚེས་ ༡༡

ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༣༨༤ ༤༠༠

《རི་མོ་དེ་ནི་རྒྱང་ཐག་དངོས་དང་ཆ་མཚུངས་སུ་ཡོད། འདིར་ཟླ་བ་བརྒལ་ཏེ་འཛམ་བུ་གླིང་གི་གྲིབ་ནག་སྟོན་ཡོད།》

ཉི་ཟླ་གཟའ་འཛིན་ཧྲིལ་པོའི་
སྐབས་སུ་མཐའ་སྐོར་གྱི་འོད་
མདངས། 《Penumbra》

ནག་གྲིབ། དེ་ནི་གྲིབ་
མའི་ཁུལ་ནག་ཤོས་
ལ་ཟེར།་《umbra》

གཟའ་འཛིན་སྐབས་སྒྲིབ་གཟུགས་དེ་འོད་ཀྱི་
འབྱུང་ཁུངས་འོད་སྡེར་ནང་ཚུད་པར་སྣང་བའི་
ཁུལ་དེར་ཟེར། 《Antumbra》

?

སྤྱིའི་འདོན་ཐེངས་ ༨། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་པར་སྐྲུན་བྱས། སྒོར་ ༥། ༢༠༠༩།༧།༡

གངས་སྐྱིད་སྤྱི་ཐབ་ཁ་ཐོག་ཏུ་ཕྱི་ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༢ ནས་ ༢༤་
བར་ཉིན་གསུམ་གྱི་རིང་ཚན་རིག་སྣེ་ཁྲིད་གཙོ་སྐྱོང་ཁང་གི་དགེ་
འདུན་པ་གྲངས་ ༣༠ ཙམ་གྱི་ཚན་རིག་འགྲེམ་སྟོན་བཤམས་པ་
དང། དེ་སྐབས་བོད་ཁྱིམ་སློབ་ཕྲུག་དང་དྷ་སའི་ཉེ་འཁོར་གྱི་གྲྭ་
བཙུན། གཞན་ཡང་ལས་བྱེད་དང་མི་མང་སོགས་ཁྱོན་མི་གྲངས་
༨༠༠ ཙམ་ཞིག་འགྲེམ་སྟོན་དང་། དེ་བཞིན་ཚན་རིག་དང་ནང་
ཆོས་སྐོར་གྱི་གཏམ་བཤད་ལ་དོ་སྣང་ཆེན་པོའི་ཕེབས་བྱུང། དེ་
ནི་བཙན་བྱོལ་ནང་དགེ་འདུན་པའི་མི་མང་ལ་སྤེལ་བའི་ཚན་
རིག་གི་འགྲེམ་སྟོན་ཐེངས་དང་པོ་དེ་ཆགས་འདུག

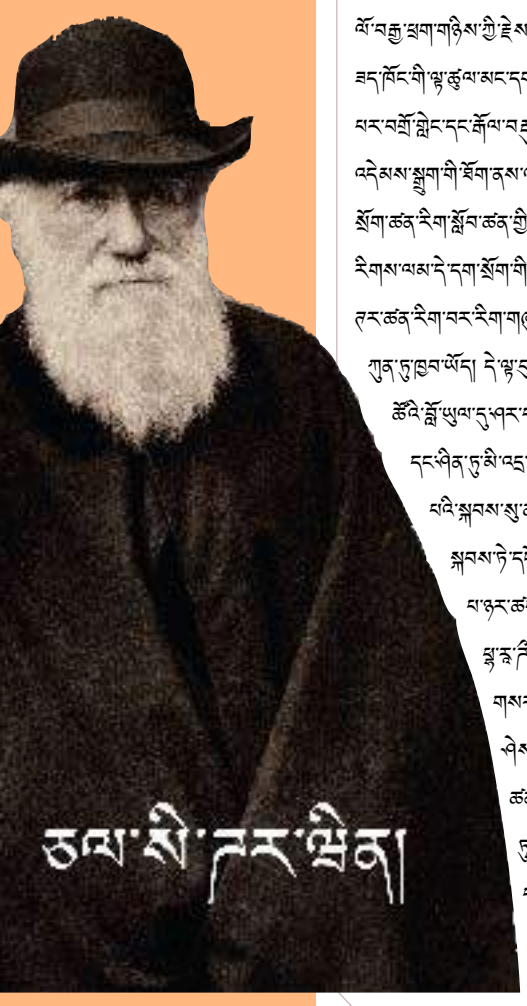

མི་ལོ་ཉིས་བརྒྱའི་སྔོན་དུ་དེང་དུས་སྐྱེ་ལྡན་རིག་པའི་མེས་པོའམ་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་འབྱེད་
ཆེན་པོ་སྐུ་ཞབས་ཅལ་སི་ཌར་ཝིན་ལགས་དབྱིན་ཡུལ་དུ་འཁྲུངས། ཁོང་ནི་སྐབས་དེའི་
སྙན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དང་རྩོད་པ་མང་ཤོས་བྱེད་སའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང༌། མི་
ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་གཉིས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ཡང་ཁོང་གི་བཀའ་དྲིན་རྗེས་དྲན་བྱེད་མཁན་མང་བར་མ་
ཟད་ཁོང་གི་ལྟ་ཚུལ་མང་དག་ཅིག་སྐྱེ་བོ་མང་པོའི་བློ་ཡུལ་དུ་ད་དུང་ཡང་ཤོང་ཐུབ་ཀྱི་མེད་
པར་བགྲོ་གླེང་དང་རྒོལ་བརྡུང་མུ་མཐུད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཁོང་གི་ལྟ་ཚུལ་ཏེ་རང་འབྱུང་
འདེམས་སྒྲུག་གི་ཐོག་ནས་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ཚུལ་གྱི་རྣམ་གཞག་དེ་བཞིན་དེང་དུས་ཚེ་
སྲོག་ཚན་རིག་སློབ་ཚན་གྱི་སྙིང་པོ་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁོང་གི་གཏན་ཚིགས་
རིགས་ལམ་དེ་དག་སྲོག་གི་ཚན་རིག་ནས་ཁོན་ཊམ་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དང་ཀམ་པུ་
ཊར་ཚན་རིག་བར་རིག་གཞུང་དང་མཐའ་མཚམས་དབྱེ་བ་མེད་པར་ཤེས་བྱའི་སྒྲོམ་གཞི་
ཀུན་ཏུ་ཁྱབ་ཡོད། དེ་ལྟ་བུའི་ཆེས་མཐོའི་ཚན་རིག་པ་དེ་འཁྲུངས་སའི་ཁོར་ཡུག་ནི་ང་
ཚོའི་བློ་ཡུལ་དུ་ཤར་བའམ་མཐོང་ཆོས་སུ་གྱུར་པའི་ཚན་རིག་གི་དུས་རབས་འདི་
དང་ཤིན་ཏུ་མི་འདྲ་བ་ཞིག་སྟེ། ཁོང་སྤྱི་ལོ་༡༨༠༩ ཟླ་བ་༢ ཚེས་༡༢ ཉིན་ཁྲུངས་
པའི་སྐབས་སུ་ཚན་རིག་གི་རིག་པ་ཡང་ཁོང་དང་འདྲ་བར་བྱིས་པའི་གནས་
སྐབས་ཏེ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་པ་ཚོས་ཚ་ཤུགས་ཀྱི་ཁྲིམས་དང་ནུས་
པ་ཉར་ཚགས་ཀྱི་ཁྲིམས་སོགས་གང་ཡང་ཐོས་མྱོང་མེད་ལ། སྐུ་ཞབས་
ཕྷ་རཱ་ཌྀ་ཡི་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ་ལས་གློག་གི་ནུས་པ་སྐྲུན་སྟངས་ཡང་
གསར་རྙེད་བྱུང་མེད། འོད་ཀྱི་གློག་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་རང་བཞིན་
ཤེས་མཁན་མེད་ལ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟ་བུའི་ཚན་རིག་གི་སྡེ་
ཚན་འདི་དག་སྐྱེ་བ་ཡང་བླངས་མེད། སྐྱེ་ལྡན་རིག་པ་ཡང་ཤིན་
ཏུ་བྱིས་པའི་གནས་སྐབས་ཏེ་རྨོངས་དད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དང་མཉམ་
བསྲེས་ཐེབས་པའི་རིགས་ལམ་ཞིག་ལས་མཐའ་མཚམས་འདི་
ཡིན་བྱ་བ་ཞིག་མེད། བརྟག་དཔྱད་དང་རྒྱུ་མཚན་གང་ཡང་
རྨོངས་དད་ཀྱིས་འགོག་རྒོལ་བྱེད་བཞིན་པའི་དུས་ཤིག་

ཡིན། ཁོར་ཡུག་དེ་འདྲ་ཞིག་གི་ནང་སྐུ་ཞབས་ཌར་ཝིན་ལགས་འཁྲུངས་པ་རེད། སྤྱི་ལོ་
༡༨༨༢ ལོར་ཁོང་དགོངས་པ་རྫོགས་པའི་སྐབས་སུ་ཚ་ཤུགས་རིག་པར་གཤིགས་སུ་མེད་པའི་ཁྲིམས་གཉིས་ཡོད་པ་དང༌། རྫས་སྦྱོར་རིག་པའི་ནང་གཞི་རྩའི་རྩ་རྫས་ཀྱི་རེའུ་མིག་
གསར་གཏོད་བྱས་ཟིན་པར་མ་ཟད་སྐུ་ཞབས་མེཀསཝེལ་ལགས་ནས་ཁབ་ལེན་དང་གློག་
གི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ནས་འོད་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྟ་གྲུབ་གསར་གཏོད་བྱས་ཟིན། བརྟག་དཔྱད་
ཀྱི་ཐོག་ནས་སེམས་ཁམས་རིག་པར་སློབ་གཉེར་བྱེད་ཚུལ་གྱི་རྨང་གཞི་ཚུགས་ཟིན་པར་
མ་ཟད་ཚེ་སྲོག་གི་བྱུང་བ་དང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རང་བཞིན་ཐད་ལ་ཡང་ཚན་རིག་དང་
མཐུན་པའི་འགྲེལ་བཤད་རང་རྐྱ་འཕེལ་བ་ཡོད། དེས་ན་ཁོང་གི་འཚོ་དུས་རིང་ཚན་རིག་
གི་རིག་ལམ་སྤྱིའི་སྒྲོམ་གཞི་ལ་འགྱུར་བ་དང་གསར་རྙེད་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད།

གཞོན་ནུའི་སྐབས།
གསར་གཏོད་དང་སྙིང་སྟོབས་ཀྱི་བློ་རྒྱ་ཡངས་པའི་སྐྱེ་བོ་དེ་གཞོན་ནུའི་སྐབས་རིག་
སྟོབས་རྩེ་ཐོན་ཅན་གྱི་སློབ་མ་ཞིག་མ་ཡིན་ཀྱང་ཆུང་དུས་ནས་ཕྱེ་མ་ལེབ་དང་སྦུར་བ་
ཊེལ་སོགས་འབུ་སྲིན་རིགས་གསོག་སྒྲུབ་ཐོག་ནས་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུར་དགའ་པོ་ཡོད།
མཐོ་སློབ་སྐབས་སྨན་གྱི་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཀྱང་ཁྲག་མཐོང་སྐབས་བལྟ་བཟོད་མ་ཐུབ་པ་
ཚོར་ནས་སྨན་པ་བྱེད་སེམས་དོར་བ་དང་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་གྱི་ལས་ཀ་བདམས་པ་
རེད། འོན་ཀྱང་ཁོང་གི་སེམས་ཆོས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་མེད་པ་དང་ཀེམབིརིཇ་གཙུག་ལག་
ཁང་ (Cambridge university) དུ་བསྡད་ཡུན་རིང་རྩི་ཤིང་སྐོར་གྱི་མཁས་དབང་
དང་སྐྱེ་ལྡན་རིག་པའི་མཁས་དབང་མང་དག་ཅིག་དང་འགྲོགས་འདྲིས་བྱེད་རྒྱུའི་གོ་
སྐབས་བྱུང་བ་རེད། སྐབས་དེར་སྐྱེ་ལྡན་རིག་པ་བ་སྐུ་ཞབས་ ཇོན་ སིཊེཝེན་ ཧེནསིལོ་ དང་འགྲོགས་འདྲིས་བྱུང་ནས་ཁོང་གི་བརྩི་མཐོང་ཆེན་པོ་ཐོབ་པ་དང། ཁོང་ནི་ཌར་ཝིན་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་རིག་རྩལ་ཡོད་པ་དང་མ་འོངས་པར་ཚན་རིག་པ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་
པ་ཞིག་ཆགས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པ་མཐོང་མཁན་སྐྱེ་བོ་དང་པོ་དེ་ཡིན། དེར་བརྟེན་
རྗེས་སོར་རང་གི་བྷིའི་གྷལ་ཉམས་ཞིབ་འགྲིམ་འགྲུལ་སྐབས་ཁོང་ལ་རང་འབྱུང་རིག་
པའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་ས་དམིག་དེ་ཌར་ཝིན་ལ་སྤྲོད་དགོས་པའི་
སྐུལ་མ་བྱས་པ་དང་། དེ་ལྟར་ཆོག་མཆན་ཐོབ་པ་རེད། བྷིའི་གྷལ་ཉམས་ཞིབ་

འགྲིམ་འགྲུལ་སྐབས་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོར་སྐོར་བ་ཐེངས་གཅིག་བྱས་ཡོད་པ་དང་འགྲུལ་
སྐྱོད་དེར་ལོ་ལྔ་ཙམ་འགོར་ཡོད། སྐབས་དེར་འབབ་ཚུགས་ཁེལ་བའི་འཛམ་གླིང་གི་
ས་ཕྱོགས་གང་སར་རྩི་ཤིང་འདྲ་མིན་དང་འགྱུར་རྡོ། དེ་བཞིན་ས་གཞིའི་ཆགས་ཚུལ་
འདྲ་མིན་ལ་རྟོག་ཞིབ་དང་ཐོ་འགོད་བྱེད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱུང་ནས་རྩི་ཤིང་དང་སྲོག་
ཆགས་ནང་ཁུལ་འབྲེལ་བ་དང་སའི་ཆགས་རིམ་དང་ཁོར་ཡུག་འདྲ་མིན་ནང་འགྱུར་བ་
ཇི་ལྟར་འགྲོ་མིན་གནས་ཚུལ་གང་མང་ཤེས་རྟོགས་བྱུང༌། མ་ཟད་ཁོང་གིས་གང་མཐོང་
བའི་འགྱུར་བ་དང་ཁྱད་ཆོས་ལས་བརྒལ་ཏེ་འདས་དོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་སྲོག་ཆགས་
དེ་དག་ཁུངས་ཇི་འདྲ་ཞིག་ནས་འགྱུར་བ་ཇི་འདྲ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་མིན་ཡང་རྩལ་
བཏོན་ཐུབ་པ་བྱུང༌།

ནད་མནར་གྱི་དཀའ་ངལ།
༡༨༣༦ ལོར་ཕྱིར་དབྱིན་ཡུལ་དུ་ཕྱིར་འཁོར་བ་དང་ཚན་རིག་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲོད་གུས་
བཀུར་བྱེད་སའི་མཁས་དབང་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པ་དང་དབྱིན་ཡུལ་ལོན་ཌོན་གྱི་གལ་ཆེའི་
མི་སྣ་ཁག་དང་ཐུག་འཕྲད་ངང་བྲེལ་ཚུབ་ཆེ་བའི་དུས་ཡུན་ཞིག་བྱུང༌། འོན་ཀྱང་མི་རིང་
བར་ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་ནད་གཞི་ཞིག་གིས་མནར་ནས་ལོན་ཌོན་དུ་སྡོད་མ་ཚུགས་པར་
ལྷོ་ཕྱོགས་གྲོང་གསེབ་ཆུང་ངུ་ཞིག་གི་ནང་ཁུ་སིམ་གྱི་མི་ཚེ་སྐྱེལ་དགོས་བྱུང་བ་རེད།
ཁོང་གི་ནད་གཞི་གང་ཡིན་སྐབས་དེའི་སྨན་པ་སུས་ཀྱང་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད་ལ་ད་
ལྟ་ཡང་སྨན་པ་དང་ཚན་རིག་པ་མང་པོའི་རྩོད་པ་བྱེད་སའི་གླེང་གཞི་ཞིག་ཡིན། ནད་
གཞི་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་དེ་ནི་ཁོང་གི་མི་ཚེའི་ནང་གདོང་གེགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་
གྱུར་ཀྱང་སྟབས་ལེགས་སྟེས་དབང་ལྟ་བུར་ནད་མནར་གྱི་རྐྱེན་པས་ཚན་རིག་གི་སྒྲིག་
གཞིའི་ནང་གྲུབ་འབྲས་མངོན་ཐོན་ཅན་འབྱུང་བའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་
བསྐྲུན་པ་རེད། ནད་མནར་གྱི་རྐྱེན་པས་དུས་ཡུན་ཕལ་ཆེ་བ་རང་ཁྱིམ་དུ་སྐྱེལ་དགོས་
པས་རྟག་ཏུ་ཚན་རིག་གི་བརྟག་དཔྱད་དང་ཚན་རིག་ཐོག་བསམ་བློ་བཏང་ནས་སྡོད་
ཀྱི་ཡོད། ཁོང་གི་གསར་གཏོད་བྱུང་བའི་གལ་ཆེའི་ཚན་རིག་གི་བསམ་ཚུལ་ནི་རྩི་ཤིང་
དང་སེམས་ཅན་སོགས་སྲོག་ལྡན་གྱི་འགྲོ་བ་མཐའ་དག་ཐོག་མར་མེས་པོ་གཅིག་ལས་
བྱུང་བ་དང་སྲོག་ཆགས་དེ་དག་ལས་གང་ཞིག་འཚོ་གནས་ཐུབ་མིན་ནི་ཁོར་ཡུག་དང་
རན་མིན་ནམ་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་ལ་ཐུག་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བཞིན་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་
རིགས་འདྲ་མིན་ཡོང་དོན་ཡང་ཕ་མེས་རིགས་རྫས་ཀྱི་ནང་དུ་སྟེས་དབང་གི་འགྱུར་བ་
ཕྱིན་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༨༥༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་ཁོང་གིས་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་
ཁུངས་སྐོར་(On the Origin of Species)ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་དེ་
འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་པ་རེད། དཔེ་དེབ་དེ་ནི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་
རིག་པའི་ནང་འབུར་དུ་འཐོན་པའི་བྱས་རྗེས་ཤིག་དང་སྐད་ཡིག་སྡེབ་
སྦྱོར་གྱི་ཐོག་ནས་ཀྱང་ཁྱད་དུ་འཕགས་པ་ཞིག་ཡོད། རྗེས་སུ་སྤྱི་ལོ་
༡༨༧༢ ལོར་དེབ་འདིའི་པར་ཐེངས་དྲུག་པ་བཏོན་སྐབས་དེབ་འདིའི་
མིང་བྱང་ལ་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་(The Origin of Species) ཞེས་
མིང་བསྒྱུར་བྱས་ཡོད། དཔེ་དེབ་འདིའི་ནང་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་
གྲུབ་དོན་ནི། སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེ་རབས་ཁྲོད་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་གི་
བརྒྱུད་རིམ་ཐོག་ནས་རིགས་འདྲ་མིན་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ཚུལ་འཁོད་
ཡོད་པ་དང༌། ཁོང་གིས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ནང་མཐོང་ཆོས་སུ་
འགྱུར་བའི་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་རང་བཞིན་འདི་ཐོག་མར་མེས་པོ་གཅིག་ལས་
རིམ་གྱིས་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་དཔང་རྟགས་ཤིན་ཏུ་
མང་པོ་བཀོད་ཡོད། མེས་པོ་གཅིག་ནས་རིམ་གྱིས་འཕེལ་འགྱུར་འགྲོ་
ལུགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དེ་སྐབས་དེའི་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་གང་གི་ནང་དུ་ཡང་རྩོད་གཞི་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང༌། ཡེ་ཤུའི་
ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་འོག་ད་བར་ཕ་མེས་ནས་རྒྱུན་འཇགས་ཡོད་

པའི་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་རིགས་ལམ་དང་ཧ་ཅང་འགལ་བ་ཆགས་
ཡོད། འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ནང་འཇིག་རྟེན་སྟེང་གི་སྲོག་
ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཐམས་ཅད་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་དེ་དེ་བཞིན་དུ་བཀོད་
པ་ཞིག་ལས་དུས་ཡུན་ཁྲོད་འགྱུར་ལྡོག་ཕྱིན་པ་ཞིག་མི་འདོད་པར་མ་
ཟད་ཤིན་ཏུ་མཐོང་ཆེན་དུ་བརྩི་བའི་འགྲོ་བ་མི་རིགས་འདི་སྲོག་ཆགས་
གཞན་ནས་བྱུང་བའི་བསམ་ཚུལ་དེར་ཁས་ལེན་རྩ་བ་ནས་བྱེད་ཐབས་
མེད་པ་ཞིག་ཡིན། མ་ཟད་སྐབས་དེའི་ཚན་རིག་གི་སྒྲིག་འཛུགས་ཡང་
དབྱིན་ཡུལ་གྱི་ལྷ་ཁང་དང་འབྲེལ་བ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡོད། དེབ་འདིའི་ནང་ཁོང་གི་མཁོ་སྒྲུབ་བྱས་པའི་དཔང་རྟགས་དེ་དག་ཆོས་དང་ཚན་རིག ལྟ་གྲུབ་སོགས་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནས་བགྲོ་གླེང་མང་པོ་བྱུང་ཡོད།
ཆོས་དང་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ལ་བརྟེན་ནས་ངོ་རྒོལ་གྱི་ལས་འགུལ་ག་
ཚོད་བྱུང་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལྟ་གྲུབ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་
བྱེད་མཁན་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་ནས་དེ་ཉིད་ཁུངས་ཇོ་བཙན་དང་དཔང་
རྟགས་ཇེ་མང་སྒྲུབ་ཐབས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚན་རིག་པ་རྒྱུན་ཆད་མེད་
པར་བྱུང་ཡོད། ཁོང་གི་ལྟ་གྲུབ་འདི་མངོན་སུམ་དང་རྗེས་དཔག་ཚད་མ་
ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲུབ་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་དང་། ལྟ་གྲུབ་འདིའི་སྤྱི་
ཁོག་གམ་སྙིང་བསྡུས་ཙམ་གླེང་ན།
༡༽ སྨིན་པའི་སྲོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་ནུས་པ་
ཡོད་པ་དང་རིགས་རྒྱུད་ཇི་བྱུང་འཚོ་གནས་ཐུབ་ཚེ་རིགས་དེའི་
གྲངས་འབོར་འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་གི་ཡོད། 《མངོན་སུམ་ཚད་མ།》
༢༽ རིགས་མཐུན་གྱི་གྲངས་འབོར་གཅིག་གི་ནང་སྒེར་སོ་སོའི་
བར་མི་མཐུན་པའི་ཆ་གང་མཚམས་ཡོད་པས་སྒེར་སོ་སོར་རང་
གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད། 《མངོན་སུམ་ཚད་མ།》

༣༽ ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་ཕལ་ཆེ་བ་རང་གི་བུ་རྒྱུད་ནང་རྒྱུན་གཏོང་
ཐུབ་རུང་ཡིན། 《མངོན་སུམ་ཚད་མ》
༤༽ ཁོར་ཡུག་གང་ཞིག་གི་ནང་རན་ཤོས་སམ་གོམས་འདྲིས་
ཆེ་ཤོས་ཡོད་པའི་སྲོག་ཆགས་དེ་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་འཚོ་གནས་

ཐུབ་པའི་སྲིད་རུང་གི་ཆ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པ་དང་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་
རང་གི་རིགས་རྒྱུད་འཕེལ་ཐུབ་པའི་སྲིད་རུང་གི་ཆ་དེ་ཡང་ཆེ་
ཤོས་ཡོད། ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་རང་གི་བུ་རྒྱུད་ནང་དུའང་མངོན་པ་
དང་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་གི་ཐོག་ནས་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་རིགས་
འདྲའི་གྲངས་འབོར་འཕེལ། 《རྗེས་དཔག་ཚད་མ།》
ཁོར་ཡུག་གཅིག་གི་ནང་སྲོག་ཆགས་ཇི་ཙམ་མང་བ་དེ་ཙམ་གྱི་འཚོ་
གནས་ཆེད་འགྲན་རྩོད་ཆེ་བ་ཡོད་པ་དང་དེ་འདྲའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་རན་ཤོས་དང་སྟོབས་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་དེ་དག་འཚོ་གནས་
བྱེད་ཐུབ་པ་དང་གཞན་དག་ཤི་ཟད་འགྲོ་བའི་ལྟ་ཚུལ་འདིར་རང་འབྱུང་
འདེམས་སྒྲུག་ཟེར། སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་ལ་དབྱེ་
བ་གཉིས་ཙམ་ཡོད། མིས་བཟོས་པ་དང་མིས་བཟོས་མིན་་པའི་རང་
འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་བཅས་ཡིན། སྐབས་རེ་མིས་བཟོས་པ་མ་ཡིན་པའི་
རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་ལ་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་ངོ་མ་ཞེས་ཟེར་
གྱི་ཡོད། མིས་བཟོས་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་ཅེས་པ་ནི་སྲོག་ཆགས་
ཀྱི་རིགས་གང་ཞིག་ཁོར་ཡུག་ནང་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་དང་དེའི་རིགས་
རྒྱུད་སྐྱེ་འཕེལ་ཡོང་བར་མིས་སྟངས་འཛིན་བྱས་པ་ལ་ཟེར། དཔེར་
ན་ཕྱུགས་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གསོ་སྐྱོང་བྱེད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། མིས་
བཟོས་མ་ཡིན་པའི་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་ནི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་
གང་ཞིག་ཁོར་ཡུག་ནང་འཚོ་གནས་ཐུབ་པར་མིས་སྟངས་འཛིན་དང་
ཐེ་འཇུས་མེད་པར་ཟེར། འདི་ནི་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་ངོ་མ་སྟེ་སྲོག་
ཆགས་དེའི་རིགས་འཚོ་གནས་ཐུབ་མིན་དེ་སྲོག་ཆགས་དེ་རིགས་
ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་རན་ཤོས་ཡིན་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད། དཔེར་ན།
གནམ་གཤིས་ཤིན་ཏུ་གྲང་བའི་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་སྲོག་
ཆགས་ཀྱི་རིགས་གཡག་ལྟ་བུ་ས་མཐོའི་སྤུ་ཡོད་ཀྱི་སེམས་ཅན་ཁོ་
ན་གནས་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་གཡག་ལྟ་
བུ་སྤུ་ཡོད་ཀྱི་སེམས་ཅན་དེ་དག་སྤུ་མེད་ཀྱི་སེམས་ཅན་མ་ཧེ་ལྟ་བུ་
ལས་རན་པའམ་འཐད་པ་ཡིན་པས་འཚོ་གནས་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་མ་ཧེ་
སོགས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་མ་རན་པའི་སྲོགས་ཆགས་རིགས་འཚོ་
གནས་བྱེད་མི་ཐུབ། འདིར་གཡག་ནི་རང་འབྱུང་གི་འདེམས་སྒྲུག་བྱས་
པ་ཞིག་ཡིན། འདིར་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་གི་ཐོག་ནས་གཡག་འཚོ་
གནས་ཐུབ་པ་དང་མ་ཧེ་འཚོ་གནས་མི་ཐུབ་པར་བདམས་པ་རེད། འོ་

རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་སྐོར།

རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་གི་བརྒྱུད་རིམ་ཐོག་ནས་རིགས་འདྲ་མིན་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་།

ཌར་ཝིན་གྱི་མི་ཚེ།

འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལོ་ངོ་༢༠༠།

༢

རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས།

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཇི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་འཚོ་གནས་ཐུབ་མཁན་དེ་སྟོབས་དང་རིག་པ་བཟང་ཤོས་དེ་མ་

ཡིན་པར་འགྱུར་བར་ 《ཁོར་ཡུག་ནང་》 གོམས་འདྲིས་ལེགས་ཤོས་ཐུབ་མཁན་དེ་ཡིན།

ཌར་ཝིན།

“

”

ན་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་དང་རན་ཤོས་ཡོང་དགོས་པའི་ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་ཇི་ལྟར་བྱུང་བ་རེད་དམ་ཞེ་ན། དེ་ནི་སྲོག་ཆགས་དེའི་འཚོ་ཡུན་རིང་རྩོལ་སྒྲུབ་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་མེས་པོའི་རིགས་རྫས་ནང་སྟེས་དབང་གི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་སྤུ་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་སེམས་ཅན་རང་ཉིད་ཀྱི་རྩོལ་བ་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་རང་གི་མེས་པོའི་རིགས་རྫས་ནང་སྟེས་དབང་སྟབས་ཁེལ་གྱི་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་ནས་ལུས་ལ་སྤུ་ཡོད་པར་གྱུར་པ་དང་སྤུ་ཡོད་པ་དེ་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་རན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་ཏེ་རང་འབྱུང་གིས་འདེམས་སྒྲུག་བྱུང་བ་རེད། གོང་དུ་བཤད་ཟིན་པ་བཞིན་རིགས་རྫས་ལ་འགྱུར་བ་གང་ཕྱིན་པ་དེ་བརྒྱུད་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཡིན་པས་བུ་རྒྱུད་ནང་རྣམ་པ་མངོན་མིན་ཇི་ལྟར་ཡང་རྒྱུན་འཇག་གནས་ཀྱི་ཡོད། རིགས་རྫས་འགྱུར་ལྡོག་སྐབས་འགྱུར་བ་ཚང་མ་ཁོར་ཡུག་དང་མཐུན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོང་བའི་ངེས་པ་མེད་ལ་དེ་ནི་གོང་དུ་བཤད་ཟིན་པ་ལྟར་སྟེས་དབང་སྟབས་ཁེལ་ཁོ་ནའི་ཐོག་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། གལ་ཏེ་འགྱུར་བ་དེ་དག་གནས་སའི་ཁོར་ཡུག་ནང་རན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་མ་ཡིན་ཚེ་སྲོག་ཆགས་རང་ཉིད་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་གནས་མི་ཐུབ་པས་རང་གི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱང་སྤེལ་ཐུབ་ཀྱི་མེད། འོན་ཀྱང་ཚ་བའི་ལུང་པར་གནས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་ངེས་མེད་སྟེས་དབང་གི་འགྱུར་ལྡོག་རྐྱེན་པས་སྤུ་ཡོད་ཀྱི་སེམས་ཅན་ཡོང་སྲིད་ཀྱང་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་མ་རན་པའི་དབང་གིས་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་གི་ཐོག་ནས་སེམས་ཅན་དེ་རིགས་འཚོ་གནས་མི་ཐུབ། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་དུ་སྟེས་དབང་སྟབས་ཁེལ་གྱི་ཐོག་ནས་འགྱུར་ལྡོག་གང་ཕྱིན་པ་དེ་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དང་མཐུན་པ། དཔེར་ན། ལུས་ལ་སྤུ་ཡོད་པའི་འགྱུར་བ་ལྟ་བུ་མ་བྱུང་ཡང་སྤུ་མེད་པ་རྣམས་གནས་མ་ཐུབ་པ་དང་རང་འབྱུང་གི་འདེམ་སྒྲུག་མ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།

སྤྱིར་སྐྱེ་ལྡན་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཁ་ཤས་སྔར་ཨེརིས་ཊོ་ཊལ་གྱི་སྐབས་ནས་ཡོད་བསྡད་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་བཞིན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དཀོན་མཆོག་གིས་འཇིག་རྟེན་བཀོད་ཚུལ་ཐད་ལ་ཡང་ལྟ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་བཞིན་ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༠༠ ལྷག་ཙམ་གྱི་གོང་གྷི་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་མཁན་ཁག་གཅིག་གི་འདོད་ཚུལ་ལ་མི་ནི་ཆུ་ནང་གནས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ལས་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་བར་འདོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཐོག་མར་རྩི་ཤིང་རྣམས་བྱུང་བ་དང་རིམ་བཞིན་སེམས་ཅན་རྣམས་བྱུང་བར་བཤད། དེ་ཡང་སེམས་ཅན་དེ་དག་མ་བྱུང་བའི་སྔོན་དུ་དབང་པོ་དང་ཡན་ལག་རྣམས་བྱུང་བ་དང་དེ་དག་རིམ་བཞིན་གཅིག་ཏུ་འདུས་ནས་ཡ་མཚན་པའི་སྲོག་ཆགས་འདི་རིགས་བྱུང་བར་འདོད་ཀྱི་ཡོད། དེས་ན། ཌར་ཝིན་གྱི་སྔོན་དུ་འཕེལ་འགྱུར་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཡོད་པ་དང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལྟ་གྲུབ་འཛིན་མཁན་ཡོད་ཀྱང་ཡོངས་གྲགས་སུ་དེང་དུས་བཤད་བཞིན་པའི་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལྟ་གྲུབ་ནི་ཁོང་གི་གསར་གཏོད་བྱས་པ་དང་རིག་པའི་རྩ་བ་ཁོང་ལ་ཐུག་ཡོད། འདི་ལོར་ཌར་ཝིན་འཁྲུངས་ནས་ལོ་ངོ་ ༢༠༠ འཁོར་བས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཁག་དང་ཁོང་གི་རྗེས་འབྲངས་པ་ཚོས་རྗེས་དྲན་དང་དགའ་སྟོན་གྱི་ལས་འགུལ་མང་དག་ཅིག་སྤེལ་བཞིན་ཡོད། ཁོང་གི་ལྟ་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་ཆེའི་ཐ་སྙད་ཁག།འཕེལ་འགྱུར། དུས་ཚོད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་སྲོག་ཆགས་གང་དག་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་དང་གང་དག་འཚོ་གནས་མི་ཐུབ་པ། དེ་ལྟར་འཚོ་གནས་ཐུབ་མིན་ཡང་རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་ལ་བརྟེན་པ་ཞིག་དང༌། འཕེལ་འགྱུར་ཡོང་བར་ཚང་དགོས་པའི་ཆ་རྐྱེན་གསུམ་ཡོད་པ་ནི། སེམས་ཅན་གྱི་རིགས་འདྲ་མིན་ཡོད་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་རིགས་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཡང་ཕན་ཚུན་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པ། (Variation) གཉིས་པ་སེམས་ཅན་དེ་དག་བར་ཁྱད་ཆོས་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་དེའི་ཐོག་ནས་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་རན་མིན་ནམ་འཚོ་གནས་ཀྱི་ནུས་པ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ། (differential fitness) གསུམ་པ་ཕ་མར་ཡོད་པའི་རིགས་རྫས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དེ་བུ་རྒྱུད་ནང་བརྒྱུད་གཏོང་ཐུབ་པ་བཅས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། (inheretance) རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག། འདི་ནི་ཁོར་ཡུག་གང་ཞིག་གི་ནང་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་སམ་སྒེར་བྱེ་བྲག་པ་གང་ཞིག་རན་མིན་ནམ་འཚོ་གནས་ཐུབ་མིན་ལ་ཟེར། །

ཁོང་གིས་བྲིས་གནང་བའི་དཔེ་དེབ་གཞན་ཞིག་ནི་མི་རིགས་བྱུང་ཚུལ་ལམ་ (The Descent of Man) ཞེས་པ་དེ་ཡིན། ཁོང་གི་དགོངས་པར་འགྲོ་བ་མི་ཞེས་པ་འདི་ཡང་སེམས་ཅན་གཞན་སྤྱི་མཚུངས་ལྟར་མེས་པོ་གཅིག་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་པར་གཞན་འདོད་
ཀྱི་མེད། མཐོང་ཆོས་སུ་གྱུར་པའི་སྲོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་
རང་གི་ཁོར་ཡུག་ནང་འཚོ་གནས་བྱེད་ཐུབ་པའི་དམིགས་
བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་རེ་ཡོད་པ་ལས་འགྲོ་བ་མིར་མཚོན་
ན་ཀླད་པའི་རིག་སྟོབས་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡོད། སྲོག་ཆགས་
ཐམས་ཅད་ཀྱི་མེས་པོ་གཅིག་ཡིན་རུང་འཕེལ་རིམ་ཁྲོད་
ལྗོན་ཤིང་གི་ཡལ་ག་བཞིན་རིམ་གྱིས་ཁ་གྱེས་པ་རེད།
དེར་བརྟེན་མེས་པོ་གཅིག་ལས་བྱུང་ཡང་ནང་ཁུལ་གྱི་
འབྲེལ་བའི་བར་ཐག་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པས་ནང་གསེས་སྡེ་
ཚན་མང་དག་ཅིག་ཕྱེས་ཡོད། མི་དང་རིགས་ཤིན་ཏུ་ཉེ་བའི་སྲོག་ཆགས་སྤྲ་དང་

སྤྲེའུའི་རིགས་ལ་ཆེས་མཐོའི་སེམས་ཅན་ཞེས་ཟེར་གྱི་ཡོད། ང་ཚོ་དང་རིགས་ཉེ་ཤོས་ནི་ཅིམ་པན་ཛི་དང་དེ་ནས་མི་རྒོད་སོགས་ཡིན། སྐབས་རེ་རང་འབྱུང་འདེམ་སྒྲུག་ལ་གོ་བ་ཚུལ་བཞིན་མ་ལོན་པའི་སྐྱེ་བོ་འགས་མི་སྤྲ་རིགས་ལས་བྱུང་ཚུལ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་དེ་ནི་གནས་ཚུལ་ངོ་མ་མ་ཤེས་པའམ་
འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་སྟངས་མ་འགྲིགས་པ་ཞིག་ཡིན། དངོས་ཡོད་
ནི་མི་དང་སྤྲ་རིགས་མེས་པོ་གཅིག་ལས་བྱུང་བའམ་མི་དང་སྤྲ་
རིགས་ཀྱི་མེས་པོའི་བར་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཡིན་པ་བཤད་དགོས།
མདོར་ན། འགྲོ་བ་མིའི་རྣམ་དཔྱོད་ཀྱི་རྩལ་ཇི་ལྟར་ཆེ་ཡང༌། དེ་
ནི་རྟ་ལ་བང་གི་རྩལ་དང༌། གཡག་ལ་ཤེད་ཀྱི་རྩལ་དང༌། རྒོད་ལ་
འཕུར་གྱི་རྩལ་ཡོད་པ་ལྟར་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་
རང་འབྱུང་འདེམས་སྒྲུག་གི་ཐོག་ནས་བྱུང་བའི་རྩལ་ཞིག་ལས་
གཞན་གྱི་ཁྱད་པར་གང་ཡང་མེད་པར་འདོད་ཅིང། ཐམས་ཅད་
འཚོ་བར་མཁོ་བའི་ཁྱད་ཆོས་ཙམ་ཞིག་གོ།

འགྲོ་བ་མིར་ལྟ་ཚུལ།

ཁ་ཅིག་གི་དགོངས་པར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་མེས་པོ་གཅིག་ལས་བྱུང་

བའམ་ཐམས་ཅད་འདྲ་མཉམ་དུ་འདོད་པའི་ཌར་ཝིན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཡོད་ཚུལ་བཤད་མཁན་མང་དག་ཞིག་ཡོད། དེ་ལྟར་ཁོང་གི་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལྟ་གྲུབ་དེ་དག་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་ལྟ་གྲུབ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་མི་ཤེས་ཀྱང༌། ཁོང་དང་ནང་ཆོས་བར་འབྲེལ་བ་བསྟུད་མར་བྱུང་མྱོང་བ་དང་ནང་པའི་ལྟ་གྲུབ་ལ་རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་ཡིན། དེ་ཡང་ཁོང་དང་ནང་ཆོས་བར་འབྲེལ་བ་བྱུང་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་ཁོང་གི་བློ་ཐུབ་ཀྱི་གྲོགས་པོ ཇོ་སིབ་ ཧུཀར་ ལ་ཐུག་ཡོད། དེ་ཡང་སྐུ་ཞབས་ཧུཀར་ནི་ཌར་ཝིན་གྱི་བློ་མཐུན་གྲོགས་པོ་ཞིག་དང་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་ཉམས་ཞིབ་
པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༤༧ ལོར་
ཁོང་དབྱིན་ལེན་ནས་ཕྱིར་ཐོན་ཏེ་ཧི་མ་ལ་
ཡི་རི་རངོགས་སུ་ཕེབས་པ་དང་ཁོང་ནི་ཧི་མ་ལ་ཡི་རི་བརྒྱུད་ནང་ཉམས་ཞིབ་ཆེད་རྩི་ཤིང་མཁོ་སྒྲུབ་བྱེད་མཁན་ཡོ་རོབ་མི་རིགས་ཐོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༤༨ ལོའི་ཟླ་བ་ ༡ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་ཀ་ལི་ཀ་ཏར་འབྱོར་བ་དང་དེ་ནས་སི་ལི་གུ་རི་སོགས་ཀྱི་ས་གནས་བརྒྱུད་ཟླ་༤ ཚེས་༡༦ ཉིན་རྡོར་རྗེ་གླིང་དུ་འབྱོར། དེ་ནས་བཟུང་ལོ་གཉིས་ཙམ་གྱི་རིང་བོད་ཀྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་དང་རྒྱ་གར་གྱི་བྱང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཧི་མ་ལ་ཡི་རི་རྒྱུད་དུ་རྩི་ཤིང་དང་སྲོག་ཆགས་རིགས་ལ་ཉམས་ཞིབ་དང་དེ་དག་ཐོ་འགོད་ཟིན་རྗེས་ཧི་མ་ལ་ཡི་དུས་དེབ་ཞེས་པའི་དེབ་ཞིག་ཀྱང་པར་བསྐྲུན་བྱས་ཡོད། མ་ཟད་སྡོད་ཡུན་རིང་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཌར་ཝིན་དང་འབྲེལ་ལམ་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་རང་གི་རྟོག་ཞིབ་

བྱུང་བའི་ཁོར་ཡུག་དང་སྲོག་ཆགས། དེ་བཞིན་ཡུལ་གོམས་གཤིས་ལུགས་བཅས་འཁོད་པའི་འཕྲིན་ཡིག་བསྟུད་མར་བཏང་ཡོད། དེར་བརྟེན་སྐབས་དེ་ནས་བོད་དང་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་སྐོར་ཌར་ཝིན་ལ་ངོ་སྤྲོད་བྱས་ཡོད་ངེས་པས་རྗེས་སོར་དབྱིན་ཡུལ་དུ་ཕྱིར་འཁོར་མཚམས་གནས་ཚུལ་དེ་དག་སྐོར་བཀའ་མོལ་ཞིབ་ཚགས་གནང་འདུག།
དེ་བཞིན་ཌར་ཝིན་གྱི་བཟའ་ཟླ་ཨི་མཱ་ལགས་ཀྱང་ཆོས་སེམས་དང་བྱམས་བརྩེའི་བསམ་པ་ཆེ་བ་དང་། ཌར་ཝིན་ནད་མནར་རིང་ནད་གཡོག་འཐུས་ཤོར་མེད་པ་རྒྱུག་ཡོད། སྤྱིར་མོ་རང་གི་དད་པ་བྱེད་ཡུལ་ཕ་མེས་ནས་གོམས་འདྲིས་བྱུང་བའི་ཡེ་ཤུ་ཆོས་ལུགས་ཡིན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་
ནང་ཆོས་ཆ་རྒྱུས་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ཁུངས་
སྐྱེལ་མངོན་གསལ་ཞིག་ནི་མོ་རང་གི་ཚ་
བོ་གཤིས་སྤྱོད་འཇམ་པ་ཞིག་ལ་གི་མིང་
རྩ་ཆེའི་བླ་མ་(Grand Lama)ཞེས་བཏགས་ཡོད། སྐབས་དེའི་ནུབ་ཕྱོགས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་བོད་དོན་སྐོར་ཤེས་མཁན་ཤིན་ཏུ་ཉུང་ཉུང་ཡིན་པ་དང་བོད་དང་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་ཐད་མངོན་སུམ་མ་ཡིན་པའི་རྟོགས་བཟོས་བཤད་རྒྱུན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད་པས་སྐུ་ཞབས་ཧུཀར་ལྟ་བུ་བོད་དང་བོད་མི་དངོས་སུ་མཐོང་མྱོང་མཁན་ཞིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐོར་རང་གི་ཚན་རིག་པའི་གྲོགས་པོ་ལ་མི་ཤོད་པ་མི་སྲིད་ལ་ཚན་རིག་པ་ཞིག་གིས་ཀྱང་དེའི་སྐོར་རང་གི་གྲོགས་པོར་མི་འདྲི་བ་དེ་བས་མི་སྲིད་པ་རེད། དེ་ནི་ཌར་ཝིན་གྱི་བོད་དང་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པ་རྟགས་དང་ཚད་མས་གྲུབ་པ་ཞིག་ལགས།

ཌར་ཝིན་དང་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ།

ཌར་ཝིན་གྱིས་འཕེལ་འགྱུར་རྣམ་གཞག་ལ་མངོན་སུམ་གྱི་སྒྲུབ་བྱེད་མང་དག་ཅིག་བཀོད་ཡོད་པ་ལས་གཅིག་ནི་མངལ་གནས་ཀྱི་སྒྲུབ་བྱེད་འདི་ཡིན། དཔར་རིས་ནང་གསལ་བ་བཞིན་མངལ་གནས་ཀྱི་སྐབས་སུ་མཐོ་རིམ་སྲོག་ཆགས་ཕལ་ཆེ་བའི་ཆགས་དབྱིབས་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པ་འདིས་སྲོག་ཆགས་འདི་དག་གི་ཐོག་མའི་མེས་པོ་གཅིག་ཡིན་པ་སྟོན་གྱི་ཡོད།

རྒྱབ་ལྗོངས་ཀྱི་གནས་ཚུལ།

༣

བུ་རྒྱུད་ཀྱིས་བསྐོར་བའི་མི་
དེས་མ་འོངས་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་ད་ལྟ་ཇི་ཙམ་གལ་གནད་ཆེ་
བ་ཚོར་ཐུབ།

ཌར་ཝིན་གྱིས་ HMS Beagle
ཁྲིད་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༨༣༡ ཟླ་བ ༡༢ ཚེས་
༢༧ ཉིན་འགྲུལ་སྒོ་བཙུགས་ནས་ཕྱི་
ལོ་ ༡༨༣༦ ཟླ་བ་ ༡༠ ཚེས་ ༢ ལ་

ཕྱིར་ལོགས་བྱས། དེ་སྔ་འཆར་གཞི་
ལོ་གཉིས་ཡིན་ཀྱང་ཁྱོན་བསྡོམས་
ལོ་ ༥ ཙམ་འགོར། བརྟག་དཔྱད་
དང་ཉམས་ཞིབ་སོགས་བྱས་ནས་ས་
གཞིའི་སྟེང་ལོ་ ༣ དང་ཟླ་བ་ ༣ དང་།
རྒྱ་མཚོའི་ནང་ཟླ་ ༡༨ འགོར།

དཔེ་རིས་འདི་ནི་ཌར་ཝིན་གྱིས་གྲུ་གཟིངས་ནང་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་སར་མྱུལ་བའི་ས་ཁྲ་ཞིག་ལགས།

ཌར་ཝིན།

ནཱ་སཱ་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོར་
གསར་འཛུགས་བྱས་པ་དང་དེའི་
དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་དམག་
དོན་ཁོ་ནའི་ཆེད་དུ་མ་ཡིན་པའི་
ཨ་རིའི་མཁའ་བསྐྱོད་ཀྱི་བྱེད་
ལས་ཡོངས་རྫོགས་སྟངས་འཛིན་
དང་འཆར་འགོད་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན།
ལས་ཁུངས་འདིའི་དབང་འཛིན་
སུ་ཡིན་རུང་དེ་ཉིད་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་རང་གི་ཐད་བསྐོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་མོས་མཐུན་ཡོད་པ་ཞིག་དགོས། སྤྱིར་ཐོག་མའི་དམིགས་ཡུལ་ལྟར་ན་ལས་ཁུངས་འདི་མི་དམངས་དཀྱུས་མའི་སྟངས་འཛིན་བྱེད་རྒྱུའི་ལས་ཁུངས་ཤིག་ཡིན་ནའང་རྗེས་སོར་གནས་སྐབས་མང་པོའི་རིང་དམག་ལས་དང་འབྲེལ་བ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་གྱུར་པ་རེད། ལས་ཁུངས་འདི་ཨ་རིའི་རྒྱལ་ས་ཝ་ཤིང་ཊོན་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་ཡོད་པ་དང་ལས་ཁུངས་འདིའི་འགྲོ་གྲོན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་ཐོ་ཐ་དག་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ལ་སྙན་གསན་ཞུ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ལས་ཁུངས་འདིའི་འོག་ཡན་ལག་ལྷན་ཁང་ལྔ་ཡོད་པ་དེ་དག་ནི།
༡ བར་སྣང་འཕྲུལ་རིག་ལས་ཁུངས།
༢ གོ་ལའི་ཚན་རིག་ལས་ཁུངས།
༣ བར་སྣང་འཕུར་སྐྱོད་ལས་ཁུངས།
༤ ཚེ་སྲོག་དང་འཐེན་ཤུགས་ཕྲ་མོའི་ཚན་རིག་དང་དེའི་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་
ཁུངས།

༥ བར་སྣང་ཚན་རིག་ལས་ཁུངས་བཅས་ཡིན།
ལས་ཁུངས་འདིས་ཚན་རིག་པ་དང་བཟོ་སྐྲུན་པ། དེ་
བཞིན་འཕྲུལ་རིག་པ་སོགས་ལས་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་
པོར་ལས་ཀ་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་གོང་འཁོད་ལྷན་
ཁང་སོ་སོའི་ཡན་ལག་ལས་ཁུངས་ཨ་རིའི་རྒྱལ་
ཁམས་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་སྟེ་ཡོད། དཔེར་ན། ཕོ་ལོ་
རི་ཌ་མངའ་སྡེའི་ནང་ཡོད་པའི་མེརིཊ་གླིང་ཕྲན་
དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་ཇེ་ཨེཕྷེ་ཀེ་ནེཌི་བར་སྣང་
ལྟེ་གནསདང་། ཊེག་སེསི་མངའ་སྡེའི་ཧུའིསེཊོན་ས་
གནས་སུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བྷི་ཇོནསོན་བར་སྣང་ལྟེ་
གནས། མེརིལནཊ་མངའ་སྡེའི་གྷིརིནབེལཊ་ས་གནས་སུ་རྟེན་
གཞི་བྱས་པའི་གྷོལ་བརཊ་བར་སྣང་འཕུར་སྐྱོད་ལྟེ་གནས། ཨ་ལ་བྷམ་
མངའ་སྡེའི་ཇོར་སི་མརཤལ་བར་སྣང་འཕུར་བསྐྱོད་ལྟེ་གནས་བཅས་ཡིན།

རྒྱབ་ལྗོངས།
ཚོགས་པ་དེ་ནི་ ༡༩༥༨ ལོར་གསར་འཛུགས་གནང་བ་དང་དེ་སྐབས་ཀྱི་རྒྱལ་ཡོངས་མཁའ་བསྐྱོད་སློབ་སྟོན་ལྷན་ཚོགས་ཞེས་པ་དེ་ཉིད་གོ་ས་བརྗེ་ལེན་བྱུང་བ་རེད། རྒྱལ་ཡོངས་མཁའ་བསྐྱོད་སློབ་སྟོན་ལྷན་ཚོགས་དེ་བཞིན་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་ཞིག་དང་ནཱ་སཱའི་སྒྲིག་འཛུགས་འདི་མ་བྱུང་བར་ཨ་རིའི་མཁའ་བསྐྱོད་ཀྱི་ལས་རིགས་ཚང་མ་ལྷན་ཚོགས་འདིའི་ལྟ་རྟོགས་འོག་ཆགས་ཡོད། ནཱ་སཱ་ནི་ཚན་རིག་པ། བཟོ་སྐྲུན་མཁན། མཐོ་རིམ་གྱི་སློབ་དཔོན་ཁག་དང་ཆབ་སྲིད་མཁན་ཚང་མའི་ནུས་པ་གཅིག་ཏུ་སྤུངས་ནས་འབྲས་བུ་མངོན་ཐོན་ཅན་ཡོང་བར་འབད་བརྩོན་བྱེད་སའི་སྒྲིག་འཛུགས་གཅིག་པུ་དེ་ཡིན།

ཐོག་མའི་བར་སྣང་འགྲུལ་བསྐྱོད་ཁག།
སྐབས་དེར་གྲང་དམག་གི་དུས་ཡིན་པས་ཨ་རི་དང་ཨུ་རུ་སུའི་བར་མཁའ་བསྐྱོད་ལས་དོན་ཐད་འགྲན་སེམས་དང་འཁོན་སེམས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བས་ནཱ་སཱའི་སྒྲིག་འཛུགས་འདི་ཡང་འགྲན་སེམས་དེ་ལས་ཡར་རྒྱས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ཟླ་བ་༡༠

ཚེས་ ༤ ཉིན་ཨུ་རུ་སུས་སིཔུཊནིཀ་ ༡ གོ་ལའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་འཁོར་ལམ་ལ་འཕུར། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༡ ཟླ་བ་ ༤ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་ཨུ་རུ་སུའི་གནམ་རིག་པ་སྐུ་ཞབས་ཡོ་རི་གྷ་གན་ལགས་འཕུར་གྲུའི་ནང་གོ་ལར་བསྐོར་བ་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེ་བོ་ཐོག་མ་དེ་ཆགས།སྒྲིག་འཛུགས་འདིའི་འཕེལ་རིམ་ཁྲོད་ལས་གཞི་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཡོད། ལས་གཞི་དེ་དག་རེ་རེའི་རིང་མཁའ་གྲུ་བཅུ་ཕྲག་ཁ་ཤས་མཁའ་དབྱིངས་སུ་བརྟག་དཔྱད་དང་ཉམས་ཞིབ་ཆེད་ཕྱིར་གཏོང་བྱས་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༢ ཟླ་བ་ ༢ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་མེ་ཤུགས་འཕུར་གྲུ་མར་ཁུ་རི་ (mercury) ཞེས་པའི་ནང་གནམ་རིག་པ་ཇོན་གྷེལེན་གྱིས་ང་ཚོའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་ཐེངས་གསུམ་བྱས་ཡོད། སྤྱི་ལོ་༡༩༦༣ ལོར་དངུལ་ཆུ་འཕུར་གྲུའི་ལས་གཞི་འཇུག་སྒྲིལ་བ་དང་ཇེམིནའི་ལས་གཞི་འགོ་ཚུགས། དེ་རྗེས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༧ ལོར་ཇིམིནའི་ལས་གཞི་མཇུག་སྒྲིལ་བ་དང་ཨེཔོལོ་ལས་གཞི་འགོ་ཚུགས། ལས་གཞི་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་དེ་
སྔོན་སྲིད་འཛིན་ཀེནེཊི་ལགས་ཀྱི་དགོངས་གཞི་སྟེ་ཨ་རིའི་གནམ་རིག་པ་
ཞིག་བཅུ་ཕྲག་དེའི་ནང་ཟླ་བའི་སྟེང་སླེབས་ཐུབ་པ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ལས་གཞི་འདི་ནི་ཨ་རིའི་གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀའི་ཡིད་ལ་བརྣག་པའི་འདོད་དོན་
ཞིག་ཡིན་པ་དང་འདིའི་འགྲོ་འགྲོན་ཨ་སྒོར་ཐེར་འབུམ་ ༢༥ ཆེད་ཨ་རིའི་
ཧུར་བརྩོན་ཅན་གྱི་མི་དམངས་སར་ནས་བདུན་རེར་ཨ་སྒོར་རེ་ཁྲལ་བསྡུ་
བྱེད་དགོས་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེར་མི་དམངས་ཀྱི་ངོ་རྒོལ་གང་ཡང་བྱས་
མེད་པ་མ་ཟད་ལས་གཞི་འདི་ནི་ཨ་རིའི་གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀྱི་ངོས་ནས་ཁ་གཏད་རྒྱལ་ཁབ་ཚོར་རྒྱུ་ངོམས་དང་དཔུང་ངོམས་བྱེད་པའི་གལ་ཆེའི་དོན་གནད་ཞིག་ལ་འཛིན་གྱི་ཡོད།
སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༩ ཟླ་བ་ལྔ་པའི་ནང་ཨེཔོལོ་༡༠ ཟླ་བའི་ངོས་སུ་མཐོ་ཚད་མི་ཊར་ ༡༥༢༤༠ ཐོག་འཕུར་ལྡིང་གི་བལྟ་སྐོར་ཚོད་ལྟ་བྱས་ཡོད་པ་དང༌། སྤྱི་ལོ་
༡༩༦༩ ཟླ་བ་ ༧ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་ཨེཔོལོ ༡༡ དེ་བཞིན་ཟླ་བའི་ཐོག་
བདེ་བླག་ངང་བབ་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་དང་འཕུར་གྲུ་དེའི་ནང་ཡོད་པའི་
གནམ་རིག་པ་གསུམ་ལས་སྐུ་ཞབས་ནིལ་ཨམསི་ཏྲོང་ཉིད་ཟླ་བའི་
ཐོག་གོམ་བགྲོད་བྱེད་མཁན་སྐྱེ་བོ་ཐོག་མ་ཆགས་པ་རེད། ཁོང་ཟླ་
བའི་སྟེང་འབྱོར་བ་དང་གསུངས་དོན། འདི་ནི་མི་ཞིག་གི་གོམ་པ་
ཆུང་ངུ་ཞིག་དང་འགྲོ་བ་མི་རིགས་ཀྱི་མདུན་བསྐྱོད་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་
ཅེས་དང། ཁོང་ཚོ་སྐབས་དེར་ཟླ་བའི་ཐོག་དུས་ཡུན་སྐར་མ་ ༡༥༡
བསྡད་པ་དང་དེ་ནས་ས་རྡོ་ཀི་ལོ་ ༢༡ བསྡུ་རུབ་བྱས། འཛམ་གླིང་ལ་
ཕྱིར་ལོག་བྱེད་མ་ཐག་མི་ཚོགས་གཞན་དང་འབྲེལ་མེད་ལོགས་སུ་ཟུར་

འཇོག་བྱས་པ་མ་ཟད་ཁོང་ཚོས་འཁྱེར་ཡོང་བའི་ས་རྡོ་དེ་དག་ཀྱང་སྐམ་སེལ་བྱས་པ་དང་གློག་འོག་འཇུག་པ་སོགས་གཙང་བཟོ་འདོད་བློ་ཁེངས་པ་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱེད་དགོས་དོན་ནི་གལ་ཏེ་ཁོང་ཚོས་ཟླ་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ནས་ནད་འབུ་འདྲ་མིན་མཉམ་དུ་འཁྱེར་ཡོད་ཚེ་དེ་དག་གཙང་བསལ་བྱེད་ཆེད་ཡིན། ཁོང་ཚོས་ཁྱེར་ཡོང་བའི་ཟླ་བའི་སྟེང་གི་ས་རྡོ་དེ་དག་ཕྱིར་འཁོར་མཚམས་ཚན་རིག་གི་བརྟག་དཔྱད་ཁང་འདྲ་མིན་ནང་ས་ཁམས་ཉམས་ཞིབ་པ་ ༡༣༠ ལྷག་གིས་དཔྱད་པ་བྱས་ཡོད་པ་དང༌། སྐབས་དེར་ཟླ་བའི་བྲག་རྡོའི་ལོ་ཚད་དང་དེར་ཡོད་རྩ་རྫས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ཐད་ལ་དོགས་
འདྲི་དང་ཚོད་དཔག་མང་དག་ཞིག་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ནའང་རྗེས་སོར་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་

ལས་དོན་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་སྐབས་ཟླ་བར་ཡོད་པའི་བྲག་རྡོ་དེ་དག་ཀྱང་ང་ཚོའི་འཛམ་གླིང་ཐོག་ཡོད་པའི་བྲག་རྡོ་རྙིང་ཤོས་དེ་དག་བཞིན་ལོ་ངོ་ཐེར་འབུམ་ ༣་༧ ཙམ་གྱི་སྔོན་དུ་བྱུང་བ་རྙེད་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༢ ཟླ་བ་ ༡༢ པའི་ནང་ཨེཔོལོ་ལས་གཞིའི་མཐའ་མའི་འཕུར་གྲུ་དེ་བཏང་ཡོད་པ་དང་དེ་ནས་བཟུང་ལས་གཞི་དེ་མཇུག་བསྒྲིལ་བ་རེད།
ཟླ་བའི་ཐོག་མིས་གོམ་པ་སྤོས་པ་ནས་བཟུང་ཨ་རི་དང་ཨུ་རུ་སུའི་བར་མཁའ་
དབྱིངས་འཕུར་བསྐྱོད་ཀྱི་འགྲན་རྩོད་དེ་དག་རིམ་བཞིན་མཚམས་འཇོག་བྱུང་བ་མ་ཟད་རུ་སུའི་གཞུང་འབྲེལ་ཚགས་ཤོག་ཁག་གི་སྟེང་དུ་ད་བར་ཨ་རི་དང་ལྷན་དུ་ཟླ་བར་འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་འགྲན་རྩོད་ཞིག་བྱུང་མེད་ལུགས་ཀྱང་བརྗོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཟླ་བར་འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁ་དེ་ཨ་རི་ཐོབ་པ་རེད། ༡༩༧༣ ལོར་མཁའ་དབྱིངས་བརྟག་དཔྱད་ཁང་ (skylab) ཞེས་པའི་བབ་ཚུགས་དེ་གསར་བསྐྲུན་བྱས་ཡོད་པ་དང་བབ་ཚུགས་དེ་རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པ་དང་དེར་གནམ་རིག་པ་ཚོ་ཟླ་བ་མང་པོ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ནས་སྡོད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།
དེ་བཞིན་ནཱ་སཱའི་སྟངས་འཛིན་འོག་ ༡༩༧༦ ཟླ་བ་ ༧ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་ ཝཀིང་དང་པོ་ཞེས་པའི་མི་མེད་ཀྱི་མཁའ་གྲུ་ཞིག་གཟའ་མིག་དམར་ཐོག་བཏང་ཡོད་པ་དང་མི་རིང་བར་ལོ་དེ་གའི་ཟླ་བ་ ༩ ཚེས་ ༣ ཉིན་ཝཀིང་གཉིས་པ་དེ་བཏང་ཡོད།
༡༩༨༡ ཟླ་བ་ ༤ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་ཀོལོམབིཡ་ ཞེས་པའི་མཁའ་གྲུ་གསར་
པ་ཞིག་(Columbia) བཏང་ཡོད་པ་ དང་འདི་ནི་སྔོན་གྱི་མཁའ་
གྲུ་དང་མི་འདྲ་བར་འགྲུལ་ སྐྱེལ་གནམ་གྲུ་བཞིན་ཕར་
འགྲོ་ཚུར་འོང་གཉིས་ ཀ་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་

ཡང་ཡང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཆོག་པས་མཁའ་བསྐྱོད་ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་དག་ལས་སླ་བ་དང་འགྲོ་སོང་ཆུང་དུ་བཏང་ཐུབ་ཡོད། ༡༩༨༦ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་ཅ་ལེན་ཇར་ཞེས་པའི་མཁའ་གྲུ་དེ་ས་གཞི་ནས་འཕུར་བསྐྱོད་ཀྱི་སྐར་ཆ་ཁ་ཤས་རྗེས་བར་སྣང་སུ་གས་འཐོར་བྱུང་ནས་འགྲུལ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་གནམ་རིག་པ་དྲུག་པོ་ཚེ་སྲོག་ཤོར་བ་དང་། དེར་ཁག་བཏགས་ཏེ་ནཱ་སཱའི་ལས་གཞི་དང་བདེ་འཇགས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞིའི་ཐད་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་མཁན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་བྱུང་བ་དང་འབྱུང་འགྱུར་ལས་གཞིའི་ཐད་དཀའ་ངལ་མང་དག་ཅིག་འཕྲད་ཡོད།
དེ་ནས་བཟུང་ནཱ་སཱའི་ལངས་ཕྱོགས་དང་སྒྲིག་གཞིའི་ཐད་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དང༌། ཐོག་མའི་དམིགས་ཡུལ་ལྟར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚན་རིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དང་ལྷན་དུ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་ཚན་རིག་གི་ལས་དོན་བསྒྲུབ་རྒྱུ་ལས་དེ་ལས་འགལ་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་འོག་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་འགྲན་རྩོད་བྱེད་པའི་བྱ་སྤྱོད་འཇུག་དག་བསྒྲིལ་བྱས་པ་རེད། ད་བར་ནཱ་སཱས་ལམ་ལྷོང་བྱུང་བའི་མཁའ་གྲུ་ཐེངས་བརྒྱད་ཅུ་ལྷག་བཏང་ཡོད། སླར་ཡང་སྟབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ཟླ་ ༢ ཚེས་༡ ཉིན་ཀོལོམབིཡ་མཁའ་གྲུ་དེ་བཞིན་ཚན་རིག་གི་ལས་དོན་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་ནས་ཕྱིར་ལོག་བྱ་སྐབས་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་དང་ཐུག་འཕྲད་སྐབས་གས་འཐོར་ཕྱིན་ནས་དེར་ཡོད་གནམ་རིག་པ་བདུན་སྐྱེས་ལམ་དུ་ཕྱིན་ཡོད། མཁའ་གྲུའི་འོག་གི་དྲོད་འགོག་པང་ལེབ་གཅིག་དེ་སྔ་ནམ་མཁར་ཕུར་འདེགས་བྱེད་སྐབས་ཟག་པ་དེས་རྐྱེན་བྱས་པར་ཤོད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་གཅིག་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་བུད་མེད་གནམ་རིག་པ་ཞིག་ཡིན།
དེ་བཞིན་ ༢༠༠༤ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་མི་མེད་ཀྱི་གནམ་གྲུ་ཞིག་བཏང་ཡོད་པ་དང་དེའི་མྱུར་ཚད་ནི་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ནང་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༧༧༠༠ ཡིན་པ་དང་དེ་ནི་ད་བར་འཛམ་གླིང་ཐོག་མིས་བཟོས་འཕྲུལ་ཆས་མྱུར་ཚད་མཐོ་ཤོས་དེ་ཆགས་ཡོད།།

ཚན་རིགཀརྨ་ཐུབ་བསྟན།

རྩར་མ་བསྟན་འཛིན་བསོད་ནམས།
བསྟན་འཛིན་དཔལ་སྒྲོན།

རྩོམ་སྒྲིག་པ།
ཇུས་འགོད་པ།
རྩོམ་སྒྲིག་ལས་རོགས།

སློབ་སྟོན་པ།
དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར།
ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར།

Tshen-Rig (Science Deptt)
Library Of Tibetan Works &Archives
Gangchen kyishong,
Dharamsala -176215.

(H.P.) INDIA. Phone: +91-1892-222467/226181
Email:science@ltwa.net, Visit us at:
www.tibetanlibrary.org
For subscribtions, inquiries, submissions kindly
contact us at the above address.

ནཱ་སཱ།

ལས་རིམ། འགོ་འཛུགས། འཇུག་སྒྲིལ། མི་ལྡན་མཁའ་གྲུའི་

བཏང་བའི་གྲངས། མཆན།
མར་ཁུ་རི། ༡༩༥༩ ༡༩༦༣ ༦ མི་ལྡན་མཁའ་གྲུ་དང་པོ།
ཇེ་མི་ནི། ༡༩༦༣ ༡༩༦༦ ༡༠ འཛམ་བུ་གླིང་གི་ཕྱི་ལོགས་སུ་མཁའ་གྲུ་ལས་དོན་ཏེ་ལས་རིགས་སྦྱོང་བརྡར།
ཨེ་པོ་ལོ། ༡༩༦༡ ༡༩༧༢ ༡༡ ཟླ་བའི་ནང་མི་ཐོག་མ་བསྐྱོད་ཐུབ་པ་བྱུང།
ས་ཀཡེ་ལེབ། ༡༩༧༣ ༡༩༧༤ ༣ ཨ་རིའི་བར་སྣང་ནང་བབ་ཚུགས་ཐོག་མ་བཙུགས།
ཨེ་པོ་ལོ་སོ་ཡུཙི། ༡༩༧༥ ༡༩༧༥ ༡ ཨུ་རུ་སུ་དང་མཉམ་ལས་དང་པོ།
བར་སྣང་ནང་འཕུར་ཐུབ་པའི་
གནམ་གྲུ

༡༩༨༡ མུ་མཐུད། ༡༢༣ མཁའ་གྲུ་བར་སྣང་ནང་འཕུར་དེ་ཡང་བསྐྱར་མུ་མཐུད་བེད་སྤྱོད་ཐུབ་པ་དང་པོ་ཡིན། ༢༠༡༠ ལོར་ལས་མཇུག་བསྒྲིལ་རྒྱུ།

ཤ་ཊལ་མིར་ལས་རིམ། ༡༩༩༥ ༡༩༩༨ ༩ ཨ་རུ་སུ་དང་མཉམ་ལས་ཤིགརྒྱལ་སྤྱིའི་མཁའ་གྲུ་བབ་ཚུགས། ༡༩༩༨ མུ་མཐུད། ༡༩ ལས་རིམ་དེ་ནི་ཨུ་ར་སུ། ཁེ་ན་ཊ། ཡུ་རོབ་མཐུན་ཚོགས། ཉི་ཧོང་དང་བྷེ་རེ་ཛིལ་བཅས་ཀྱི་མཉམ་ལས་ཤིག་ཡིན།

ཁོན་སི་ཊི་ལེ་ཤན་ལས་རིམ། མ་འོངས་པ། མ་འོངས་པ། ༠ ཟླ་བ་དང་མིག་དམར་སོགས་རྒྱུ་སྐར་གཞན་དུ་མི་གཏོང་རྒྱུའི་ལས་རིམ་ཞིགམེ་ཤུགས་འཕུར་གྲུ་མར་ཁུ་རི།

མི་ལོ་ ༤༠ རིང་གི་ནཱ་སཱའི་ལས་གཞི་འདྲ་མིན་གྱི་ཐོ་གཞུང།

༤